

મુદ્રેલી રીત મુજબ.
વર્નાકુલર ટેકસ્ટ બુક્સ રીવિઝન કમિટીએ
તૈયાર કરેલી. ←

પહેલી ચોપડીના અર્થ.

૨૭/૧/૫૫ Reg. No. ૨૩૦

(કવિતાની સમજૂતી, અધરા રાખ્દો; પાઠનો
સાર જોડાક્ષર; ફિલ.)

રચનાર—એસમ્. સી. ડી. એન્ડ કો.

રચનારનું ઠેકાણું—શાહપોર—મુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તા—C. M. Shah

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું—શાહપોર—મુરત.

આ પુસ્તક સને ૧૯૬૭ના ૧ મા આઠટ મુજબ

રજીસ્ટર કરાવ્યું છે

છાપનાર—નારાયણરાવ લક્ષ્મણરાવ નીકમ

છાપવાનું ઠેકાણું—શંકર પ્રી, પ્રેસ ચક્રાના પુલપર—મુરત.

સને ૧૯૨૧] કિંમત ૦-૨-૬ [સં. ૧૯૭૭

૮૪૪૨

મ ૧૫૨: ૮૪૧: ૬-: ૨/૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ સંગ્રહ
૮૪૦૭

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૪૧ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ પહેલ પોયજી, ૨૫

વિષય ૨૧૨૩ : ૮૪૩ : ૬ : ૨૧૨

પહેલા ધોરણનો “ મુખગણિત શિક્ષક ” હાલ આનો.

પહેલી ચોપડીનો “ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” બે આના.

કર્તા-છગનલાલ માતીરામ શાહ. શાહપોર-મુરત.

પહેલી ચોપડીના અર્થ.

પાઠ ૧.

દિવાળી=વરસનો છેલ્લો

દિવસ; આસો વદ

અમાસ

અક્ષર=હરફ; દસ્કત,

નિશાળ=મજુરાનું ઠેકાણું

રખ=ધુટી,

છોડી=ઝોકરી,

પાછી વળી=ફરી.

બેગી=સાથે; એકઠી

હીપેચુપે=છાણ મટો-

કાથી સાફ કરે.

ધોળેછે=ચોપડેછે; છાટે

સંજેરી=ધારી.

ધુધરા=ધુધરાના આકા-

રનો ધડનો બનાવેલો

ગળ્લો પદાર્થ.

સાથીઆ=ચુવાની ફાક

વજેરનાં કાઢેલાં ચિત્ર

આંગણામાં=ખારણા

આગળ.

જમરાનું=ખાવાનું.

લુગર્જ=કપડાં.

ધરણાં=કાગીના; જથ્થો

દાડખાનું=આતશખાજ

ફાડે છે=સળગાવે છે.

સૌ=અમા.

ગીત=રાગથી ગાવું તે.

ધરધર=ધેરધેર.

ફટાકડા=ફટાકા.

હરખાય=ખુશી થાય.

સંમળુતી—દિવાળીના દહાડામાં ધેરધેર દીવા સળગે છે અને ફટાકા ફડાફડ ફૂટે છે, તેથી છોકરાંઓ ધણા ખૂશ થાય છે.

પાઠ ૨.	બંધ રહે છે=રજ પડે છે	ધર્મ માનનાર
વાર=દિવસ; દહાડો.	રવિ=સુરજ; સૂર્ય.	જુમેરાત=ગુરવારની રાત
વિષે=આબત.	દેવળ=દેહરં.	પાછો=ફરીને; બીજીવાર
કચેરી=કોરટ.	કેડે=પછી.	અડવાડીડં=સાત દિવસ
	મુસલમાન=મુસલમાની	

સમજીતી—પહેલો રવિવાર; પછી બીજો સોમવાર. ત્રીજો મંગળવાર, ચોથો બુધવાર, પાંચમો ગુરવાર, અને પછી છઠો શુક્રવાર આવે છે. (૧) સાતમો વાર થાનિ છે, તે છેલ્લો વાર ગણાય છે; એવી રીતે સાત દહાડાનું એક અઠવાડીડં થાય છે. (૨)

પાઠ ૩.	જડી લીધેલું લાકડાનું	ચિત્રો=છબીઓ.
દરતી=ચારે બાજુએ;	ધર.	ટાંગેલાં=લટકાવેલાં.
આસપાસ.	વાવટા=નિશાન; ધળ	ધોડી=પાટીડં મૂકવાની
વાડ=કાંટાનો કે તારનો	મોગરી=ધંટ વગાડવાની	એકક.
બનાવેલો આંતરો.	લાકડાની હથોડી.	કસરત=મહેનત કરી શ
દરવાજો=મોડું બારણું	મહેતાજી=માસ્તર; ગુરજી	રીરને મજબુત બનાવવું તે.
માંહે=અંદર.	એકક=અસવાની જગા.	
ફૂલઝાડ=ફૂલ થાય તેવા	કલાકની શીથી=કલાક	માટી=મટોડી.
છોડ.	જાણવાનું સાધન.	મંજની=સારી.
વેલ=વેલો; બોંયપર	ગામ=જ્યાં થોડાં ફળી.	અહીં=આઠકાણે.
મથરાતો છોડ.	આં અને ધરો હોય તે	રોજ=દરેક.
ચોકડું=ચારે બાજુથી	નકશો=ગામ કે દેશનો	પાઠ ૫.
	ચિત્રોનો નમૂનો.	ધોતલી=પોતડી; ધોતડી.

અંગરખી=કમળી.
 જોડીજો=નાના ખૂટ,
 ખાસડીજો.
 ફરજી=લુગડાં શીવનાર
 સુરવાલ=ભાંકડા પાયચા-
 નો લેંધો.
 ફળીઉં=મહોલો.
 કોટ=ડગશે.
 ધાધરી=નાનો ચણીજો.
 જોડણી=છોકરીજોને
 ડીલે તથા માથે જો
 વાતું તથા ગજતું લુગડું
 પરીક્ષા=તપાસણી.

પાઠ ૬.

ચોકખાખ=સહાઈ; સુધ-
 કતાઈ.
 ચોકખા=સાહ.
 મેલાં=મંદાં; મેલવાળા.
 ખરાખર=સારી રીતે.
 ડીલ=શરીર.
 ગંદી=ખરાખ.
 અડાય=અડકાય.
 ફેલો=ચુમડું; ચાંદું
 ખસ=ઝીણી ફેલો;
 ખુજળી.

ધોવડાવવાં=સાફ કરા-
 વવાં.
 ઢાધા=ટપકાં.
 વાડો=ધરની પાછળની
 ખુલ્લી જગા.
 ગંદવાડ=ગોળવાડ.
 નાથ=ધણી.
 માંદાં=આખરી.
 કવિતા=ગાયન.
 મુખડું=મોં.
 દીલ=મન.
 જમનાનાથજગતના
 ધણી; પરમેશ્વર.

સમજુતી—મારો જોડલો સાફ છે, અને મારા ધરનો ચોક
 પણ સફ છે; મારાં લુગડાં સાફ જોડને, બધા લોક અને ચોકખો
 કહે છે. (૧) મારું મોં સાફ છે; અને મારા હાથ પણ ચોકખા છે
 મારા ચોકખા (પાપ વગરના) મનમાં પરમેશ્વર ખિરાજે છે. (૨)

પાઠ ૭.

વરસગાંઠ=સાલગીરી;
 જન્મ દિવસ
 ભાવ્યાં=પસંદ પડ્યાં;
 સ્વાદ ભાગ્યાં.
 ભટ=જલદી.

ભાણો=ખેનનો છોકરો;
 ભાણેજ.
 કઠી=છાશમાં આદુ મ-
 રચાં હળદર વગેરે
 નાખી ઉકાળેલી તે.
 હાથ પણ અડાડ્યોનહિ=

જરા પણ ખાધું નહિ.
 ખીડાં=પાનમાં ચુનો કા-
 થો સોપારી વગેરે
 મુઠીખનાવેલી પટ્ટીજો.

પાઠ ૮.

કાકો=આપનો બાપ.
 કાકી=કાકાની વહુ.
 ભત્રીજે=બાપનો છોકરો.
 મામે=માનો બાપ;
 આપનો સાજો.
 મામી=મામાની વહુ.
 બાણેજ=જેનનો કાકરો;
 બાણો.
 ફાધ=આપની બેન.
 ફુઓ=ફાધનો વર.
 માસી=માની બેન.
 માસો=માસીનો વર.
 પીતરાધ=કાકાનાં છોકરાં.
 મોળાધ=મામાનાં છોકરાં.
 મસિઆધ=માસીનાં
 છોકરાં.
 ફાધઆત=ફાધનાં છોકરાં
 અનેવી=જેનનો વર.
 સાજો=વહુનો બાપ.
 સાળી=વહુની બેન.
 ઝોરમાધ=આપ એક ને
 મ. જુદી જુદી હોય તે;
 સાવકાં.

સાવકી=ઝોરમાધ

મા એક અને આપજુદા
 જુદા હોય તે દૂધમાધ
 કહેવાધ.
 જમાધ=છોકરીનો વર.
 વહુનાં માઆપ=છોકરાંનાં
 સાસુ સસરા.
 વરનાં માઆપ=છોકરીનાં
 સાસુ સસરા.
 છોકરા ક છોકરીનો
 સસરા એક બીજને
 વેવાધ કહે છે.
 છોકરા ક છોકરીની
 સાસુ એક બીજને
 વેવાણુ કહે છે.

પાઠ ૧૦.

મોટાં=મોટી હમરનાં;
 વડીલ
 પ્રમાણે=રીતે.
 પૂઠે=પાછળ
 ખાવાજી=આપાજી.
 વખાણુ=સાર કહેવું તે
 માન=આવકાર

પાઠ ૧૧.

હમણી=મીજબાની
 બજમે=જે બે
 ક્યાં=કયે ઠેકાણે
 આશીપાલવ=એક જા-
 તનું ગ્રાહ (એનાં પા-
 દડાંનાં તોરણો અને છે)
 વિના=વગર
 ચૌઆ=ડાંગર પલાળી
 શકીને ખાંડીને બના.
 વેલા તે.
 ધાણી=જુવાર, મકાધ
 વગેરેના દાણાને શેકી
 બનાવે છે તે
 વધારેલાં=વધાર દીધેલાં
 ખારેકી=ખારેકના જેવા
 દળ=મોટને શેકી તેમાં
 ધી ખાંડ વગેરે નાખી
 બનાવેલું તે
 દાદી મા=આપની મા
 રાંદેરી=રાંદેરમાં થતાં
 શેનરજી=પાથરવાનું
 જનકું સુતરાઈ બિઝાનું

પાથરણું=નિહાનું
 હાર=ઓળ
 શાક=દુધી, વેગણ, પા
 પડી વિગેરે
 ચટણી=ખાડુ, મરચાં,
 કાચમીર, મીઠું વગેરે
 છુંદી બનાવેલી તે
 ખૂબ=ધણા
 મળ=રમુજ; ગમત

પાઠ ૧૨.

હોડી=સઢવાળો મોટો
 મછવો

રમત=ગમત; ખેલ
 તાપ=તડકો; ગરમી
 પણે=પેલે ઠંડાણે
 એકઠાં=મેળાં
 તરફ=બાજુ
 તળાવ=જેની ચારે બા-
 જુએ જમીન અને વ-
 ચમાં પાણી હોય તે

પછાડી=પાછળ
 સરત=હારજીત
 થોભો=ઉભા રહેા
 જીત્યો=જીત્યો
 સઢ=વહાણુનેચલાવવામાં
 મદદ કરવા માટે પવન
 બરાવવા સાથે બાંધેલું
 લુગડું

ચાલ=રોત
 સુંદર=સારી
 સહેલ=મળ; મોજ

પાઠ ૧૩.

ખંડ=ઐરીની કાંચળીના
 કપડાનો કસમી રેળો
 કાંચળી=ઐરાનું કપડું
 રડતી=રેતી
 છાની=મુંગી; ચૂપ
 હો=વાર
 નજર કરી=જોઈ
 ડાહી=શાણી; સમજણી

પાઠ ૧૪.

દેડકાં=પાણીમાં રહેનાર
 ચોપગાં પ્રાણી
 પાળ=કોરણ; કોર; કાઠો
 ફેંકાફેંકી=નાખાનાખી
 ધડાધડ=ધબોધબ
 માર્યા જઇએ છીએ=
 દુખી થઇએ છીએ
 ખરે=ઓ
 ખરી=સાચી
 પ્રાણી=જીવ

ઈન્ન=દુઃખ; તુકશાન
 રમત=ખેલ
 સંભાળી=સાચરી
 તુકશાન=ખગાડ
 કદી=કોઈ વખત
 ખેલતાં=રમતાં
 બારી=ધણું

સાર—આ રમતથી લાગવાની ઈંદ્રિય, ધારણા શક્તિ વગેરે
 શક્તિઓ કેળવાય છે.

પાઠ ૧૫.

દયા=મહેરબાની; રહેમ
ખીજ્યા=વઢયા
તળે=નીચે
છુંદાય=ચગદાય; ઠચડાય
ફાંફાં=ખોટી મહેનત
ઢાર=ગાય, બેંસ, બળદ
વગેરે ધાસ ખાનાર પશુ
કામના=ખપના
સંભાળ=બરદાસ
વખતસર=બરાબર વખતે
સાફ=ચોક્ખી
નીરવાનું=નાખવાનું
સોળ=ઝપાટો; લાકડીના
મારથી શરીર પર જે

લીસોટા પડે છે તે

યાદ=ફેમ
બૂલી=વીસરી
ગળ=શકિત
ઉપરાંત=વધારે

પાઠ ૧૬.

એનધેન=છોકરાની એક
રમતનું નામ છે
છુટો=બંધન વગરનો
મળ=ગમત
દાવ=વારો
પહેલાં=અગાઉ
જણુ=છોકરો
બંધ કર=મોંચ
બાકીના=બીજા

વાસો=પીક; બરડો

વારાફરતી=એકપછીએક
ઠીવા ધેન=ખાંખ બંધ
કરવી છે
સમજ્યો=જાણ્યું
સેળભેળ=એકઠા
હોશિયાર=ચાલાક
પારખી=ઝોળખી
સંતાવા=છુપાવા
અડશો=અડકશો
બચી જશે=વારો આ-
વશે નહિ
લાંબો વખત=ધણી વાર
ઝોળખ=પારખ
જાબાશ=ધન્ય; ઠીક
બસ=ધણું

સમજુતી—રમત ગમત કરતાં, કોઈ વખત પણ કોઈને
નુકસાન કરવું નહિ; નહારી રીતે રમતાં ધણું નુકસાન થાય છે.

પાઠ ૧૭.

સાચ=સાચું; સાચીવાત
ગમ્યો=પસંદ પડ્યો
દેસાઈ=મગીરદાર
ફેયાં=છોકરા

ગાળ=ખરાબ શબ્દ
જુહું=ખોટું
હેત=માયા; ખ્યાર
વખાણ્યો=પસંદ કર્યો
દેખે=જુએ

કાપે=કાપ મૂકે

કાપ=ચીરો

ગજરાયો=અકળાયો

સાચા બોણું=ખરું બોણું

નાર

પાઠ ૧૮.	અમથી=ખોટી; જુડી	છેતર્યા=ઠગ્યા
વાધ=દોડી ખાનાર મ-	ધાળે=દોડી આવળે	વા'રે=મદદે
ટાપટાવાળું પ્રાણી	અસાપાસ=આજુબાજુ	વા'રે ધાયા=મદદે દોડી
મરકરી=મળક	જરમાધ=જળવાધ	આબ્યા
પસ્તાય=દીલગીર ધાય	ખોટું=ખરામ; માટું	સપડાય=ફસાય
બચ્યાં=બાકીરહ્યાં; ઉગ્યાં	સાચી=ખરી	જુડાણું=ખોટારૂં; જુડું.
સીમ=ખેતર	રેવા=રડવા	આખર=છેવટ
		જન=માણસ

સમજીતી—જે માણસ બીજા માણસની મળક કરે છે તે માણસ પહેલાં કે પછી પકડાય છે; ખોટારૂં જલદી જણાઈ આવે છે, અને આખરે તે જુડો માણસ દીલગીર ધાય છે. (૧)

પાઠ ૧૯.	ભિખારી=જેની પાસે	આંધળો, બહેરો વગેરે
જુકિત=કળા; ચુકિત	ખાવા પીવાનું ન હોય	ખોડવાળો
પોકે પોક મૂકી=મોટે	તે; બીજા માગનાર	દયા=મહેરબાની
સાદે ધાંટા પાડી.	ભજન=મથરના ગુણ	ભગવાન=પરમેશ્વર
અલ્યા=કોઇને નામ દી-	ગાવા તે	બધું=સારૂં; કલ્યાણ
ધા વગર બોલાવવું તે	પુરા=પુરતાં; જોઈએ	પાઠ ૨૧.
બચાવ=ઉગાર	તેટલાં	સરદાર=કપરી
આધું=દૂર	આંધળો=જેને બે આંખે	સ્વપ્નું=ઈંદ્રિયામાં આવતા
અકેકને=કેરકને	દેખાય નહિ તે	વિચાર
કળુક કરી=માની	બીજા=માંગી ખાવું તે	જંગલમાં=વનમાં
પાઠ ૨૦.	પગે અપંગ=પગે ખોડ	હરણી=હરણની માદા
ગરીબ=પૈસા વગરનો	વાળો; લુલો; લાંગડો	રૂપાળું=અભિપ્રું
અનન=અનાજ	અપંગ=લુલો; લાંગડો	કપાડી=ઈંદ્રિયકી

એકદમ=તરત

છલંગ=ફાળ; ફૂંકો

દેવતાઈ=દેવના જેવો

પાઠ ૨૩.

પુરૂષ=માણસ

ઉંદરડી=ઉંદરનું ગમ્યું

રસોડું=રસોઈ કરવાની

જગા; રાંધણી

ભરાઈ=સંતાઈ

ભાત=ખાંદેલા ચોખા

ખાવાનું=ખોરક

સારાં=ભલં

ઉપલા=ઉપરના

ખાકું=કાણું.

પોળી=એપડવાળી રેટલી

મન=મરજી; ખુશી

મણી=ખામી; ખોડ

ઉંદરાઉં=ઉંદર પકડવાનું

ખોજર

ભોગભોગે=એકાએક

પાર=છેડા

વલે=હાલ; દશા

સાર-ખાળકોએ મોટા-

ની શિખામણ

માનવી

પાઠ ૨૪.

કાઠો=કિનારો

પોલ=પોલાણ

દર=દાણું; સાપ, ઉંદર

મકોડા, કીડો વગેરેને

રહેવાનું ઘર

ઝેરી=ઝેરવાળો

પંખી=પાંખવાળા જના-

વર જેવાં કે ચઢલી

પોપટ, કાગડા વગેરે

કુંકાડાં=કૂં કૂં અવાજ

કરવો તે

ફેણુ=સાપની પહેળી

કરેલી ગરદન

છોલાય=ધસાય; સોરાય

વળગીને=આઝીને

ચટકા=ડંખ

ભોંય=જમીન

પછાડી=અફાળી

વાસ=પીમળ

પછાડા=તરફડીઆ

અંતે=આખરે; છેવટે

જોરાવર=જળરી

જીવ લીધો=મારી નાખ્યો

ઝાઝા=ધણા

નળળા=જોર વગરના

વેર=અદાવત

નાગ=ફેણુવાળો મોટો

સાપ

પ્રાણુ=જીવ

પેર=રીત

સમજુતી—જોર વગરના પણુ ધણા માણસ સાથે કોઈ પણુ દિવસ વેર કરવું નહિ; જુઓ કે આ રીતે ધણી કીડીઓએ મળીને મોટા સાપને પણુ મારી નાખ્યો.

સાર—કાઠને હલકું ગણી તિરસ્કાર કરવો નહિ, તેમજ પોતાની શક્તિ વધારે છે એમ ધારી અદકાર કરવો નહિ.

પાઠ ૨૬.

ચતુરાષ્ટ્ર=હોશિયારી;

કુળે=બોટવો

આમતેમ=આજુબાજુ

ફાંફાં=ખોટી મહેનત

ઉપાચ=પ્રલાભ

સૂઝી આંચો=જાડ્યો

પાછી=ખીજવાર; ફરીને

મટાડી=દૂર કરી

નાચતો=ફૂદતો

છુપાષ્ટ=સંતાપ

કાળે=માટે; સાફ.

કંકર=કાંકરી

ધીરજ=સચ્ચુરી

કંઠ્યુ=અધરં

જલદી=થોડીવારમાં

પાર મુકાય=પુરં થાય

સમજુતી—બોટવામાંનું ઉંડું પાણી ઉપર લાવવા માટે કામ-
ડાએ કાંકરા નાંખ્યા તેથી પાણી ઉપર આવ્યું. તે આજ પીધું. (૧)
સચ્ચુરી ને ડહાપણથી ને અધરં કામ હોય છે, તે થોડીવારમાં પુરં
થાય છે; માટે બધે તમે બધા કરી જુઓ. (૨)

સાર—અકલ અને ધીરજથી જેવું કામ થાય છે, તેવું ફાંફાં
મારવાથી થતું નથી.

પાઠ ૨૭ મો.

કાપણી=અનાજ, ધાસ

વજેરે કાપવાનું કામ

મહેનત મજુરી

આશમતા=આશમીજતા

વઢાષ્ટ્ર=કપાષ્ટ્ર

દાદાજી=બાપના બાપ;

ને માના બાપ

સાદ=અવાજ

મલકાવી=હસવા જેવું
કરી

મેકાઢીકરા

બાથમાં=બે હાથની

વચમાં

બચ્ચી=ખોટી; ચુંબન

ભાથું=ખાવાનું

તાળ=કામ કરવાની

શક્તિવાળા

ઉતો=ગરમ

માખણુ=દહીંને વલો-

વવાથી જાણના ઉપર

ને ધોળો હલકો ચી-

કણો પદાર્થ તરી

આવે છે તે;

વંતાક=વેગળુ

દહાડીઆ=રોજથી મ-

જુરી કરનાર

ભાણુ=સુરજ

ભાણુ બુડે=સુરજ

આશમે

દાતરડું=અનાજ ધાસ

વજેરે કાપવાનું ઘોટા-

નું વાંકું હથિયાર

યાસ=ખેતરમાં હળે

કરી પાંડેલા આડા

ઉભા લીસેટા

ચચાર=માર ચાર

દહાડો આશમે=સાંજે

સાર—ખેડુતનો ખોરાક સાદો છે, પણ તેઓ મહેનત હોવાથી
ધણા મળ્યુત હોય છે; માટે આપણે મહેનત કરવી.

પાઠ ૨૮.
ખળાં=ધણી ખળીઓ
પાથરા=કાપીને ભોંયપર
નાખેલા છોડ
ખળી=કણસલામાંથી
દાણા છુટા પાડવા
માટે લીપી ચોકખી
કરેલી જમા
ભોર=ઢગલો
ઠાલવ્યો=ખાલી કાપો
ઠાલરાને=ખળદની ઢારને
પગર=કણસલામાંથી દા-
ણા છુટા પાડવા માટે
તેના પર ઢોરોને ચલાવે
છે તે
પટલાણી=પટેલની ઝેરી
ઉપણી=ઝાટકી
કુવળ=ધઉંનું ઘાસ
કારભાર=કામકાજ
હરખ=આનંદ; ખુશાલી
હરખ માતો ન હતો=
ધણીજ ખુશી થતી હતી

હોંસીલી=ઉમંગા
પગર ફેરવતી હતી=
ખળદને ફેરવી તેના
પગવડે ઉંખી કચરાવ-
તી હતી.
ઢાલર=ઉંખીમાંથી ધઉં
અને છોડાં છુટા પા-
ડવા માટે તેના ઢમલા
પર ખળદને ઢારખંધ
બોડી ફેરવવામાં આવે
છે તે.

પાઠ ૩૧.
સહેલ=મજા; ગમત
ચંદ્રમા=ચાંદો
મેઢાન=ખુશી સપાટ
જમીન
નીચે હતરી ગયો હતો=
દેખાતો બંધ થયો હતો
આથમ=દેખાતો બંધ
થાય
ખપોર=દહાકાના ખાર
વાગતાનો વખત

રાત=ધુરજ આથમ્યા
પછી તે પાછો ઉગે
ત્યાં સુધીનો વખત
અજવાળું=ઉજાસ
ઝંખો=તેજ વગરનો
ઝગઝગે=ચળકે
ઝોટલો=ધરને ભગતો
ચોતરો
ઢંકાધ=દખાધ; છુપાધ
ફોરાં=છાંટા
જરૂર=અપ, ઉપયોગ
પાલો=કુમળાં પાંદડાં;
પાંદડાંનો જથ્થો
ખી=ખીયાં
પોચી=નરમ
ઢમણાં=ઢાલ; આ વખતે
તળાવ=પાણી ભરાઈ રહે
તેવો મોટો ખાડો
નદી=મીઠા પાણીનો વ-
હેતો મોટો વહેણો
પવન=વા; વામણ

પાઠ ૩૨.

શ્રીખાં=અટક્યાં

ચોકખી=સાફ

ગામડા=નાનો ગામે

છોડી=મૂકી

રેલો=પ્રવાહી પદાર્થનું

વહેવું તે.

રેલમરેલા=ચાર તરફ

રેલા નીકળવા તે

મિચારા=આપડા

પછડાતા=અફળાતા

તથાપ્ર=ખેંચાપ

ધેખરીઓ=ધેખરના જેવે.

મીડો

પરસાદ=આવાનું; જ-

મવાનું

કારેલું=એક જાતનું

કડવું શાક

નેવલે= નેવાએ

સમજીતી—હે વરસાદ તું આવ, જેથી કરીને અમને ધેખરના જેવું મીઠું ખાવાનું, ઉની ઉની રોટલી અને કારેલાનું શાક મળે. હે વરસાદ તું ધણો આવ, કે જેથી નેવામાં પાણી આવે, અને નહારી છોકરીને દેડમાં જેંચી જાય.

પાઠ ૩૩.

રેતી=પત્થરનો ઝીણો ભુકે,

ભુકો=ઝીણી રજ

મટોડી=માટી

કહેળું=માટીવાળું

નીતરું=મેલ વમરનું;

ચોકખું

ધારવાળા=અણીવાળા

તાણી=ખસડી; ખેંચી

ખરે છે=નીચે પડે છે

તળીએ=નીચે

રસ્તો=માર્ગ; વાટ

મુશી=મોથી

પાઠ ૩૪.

મટ્ટો=મેટો ચુલો

સોંચ્યા=જોડ્યા

છેટવાડો=છેટ પાડવા

તથા પકવવાની જગા

કઠણુ=સખત

પછાડવાથી=અફળવાથી

ચીકણી=ચિકાણવાળી

(ચિકાણ ૩ જાતની

હોય છે. ૧) હાથે ચોં

ટી જાય એવી ૨)

ડાખા પડે એવી ૩)

તાણતાં તૂટે નહિ એવી

કાણાં=આકાં

કણક=કેળવેલો ધડનો

લોટ

ધાટ=આકાર

ધડો=ગામરથી નાનું

વાસણુ; દોરીઓ

ગાગર=ધડ કરતાં મોટું

વાસણુ

કોઠી=અનાજ ભરી મૂ-

કવાનો નાનો કોઢાર

કોડીખાં=ઢીવા કરવાના

માટીનાં પવાલા

ફરતા=ચોગરદમ; બધી

તરફ

પાપ=મરમી	તેલી પીળા રંગની ધાતુ	હથોડી
પાઠ ૩૫.	લુહાર=મોઢાનો ધાટ બ-	ટીપ્પો=ધણ્યો
ધાતુઓ=ખનીજ પદ્ધ	નાવનાર	જતરડો=તાર ખેંચવાનું
થોં; ધાતુમાં નીચેના	ધમણ=દેવતા પુકવાનો	હથિયાર
ચાર ગુણો ખાસ	સંચો	સોનું=પીળા રંગની
છે. ૧) ધાતુના કણો	મળીઓ=ગળીઓ	કીમતી ધાતુ
ચળકતા હોય છે. ૨)	પ્રુમ=ધણ્યો	રૂપું=ધોળા રંગની કી-
ધાતુઓ ભારે હોય છે	લાલચોળ=ધણ્યોજ ગરમ	મતી, ધાતુ
૩) જમીન પર પડતા	ઝેરણ=સોની, લુહાર	તાંબુ=લાલ રંગની ધાતુ
ધાતુનો અવાજ થાય છે	વજેર જેના પર મૂકી	કલાષ=ધોળારંગની ધાતુ
૪) ગરમી વહી શકે છે	ટીપે છે તે	(એ રૂપા કરતાં નરમ
પિત્તળ=જસત અને તાં-	હથોડો=ધાતુઓ ટીપ-	હોય છે)
ખાની મેળવણીની બ-	વાનું ઝેજર; મોટી	સીસું=ધોળા મેલા રં-
		ગની ધાતુ

સોનું, રૂપું, તાંબું, ભોદું, સીસું, જસત, કલાષ, અને પિત્તળ એ ધાતુઓનું ઝોળખાણ કરાવવું અને તેનો તક્ષવત સમજાવવો.

પાઠ ૩૬.	સવાકો; દોઢીકું	દોઢપાષ; દોઢપાષની
નાણું=ચલણી સિકકો	ઢણુ=એ સવાકાની કિં-	કિંમતનો તાંબાના
ચોંક=શાકુકાર	મતનો તાંબાનો સિકકો;	સિકકો.
પૈસો=ત્રણ પાષની કિં-	એ સવાકા; અઢીકો,	રૂપીઓ=સોળ આનાની
મતનો તાંબાનો સિકકો	અધલા=અડધો પૈસો;	કિંમતનો રૂપાનો સિ

કકો; સોળ આના	મહોર=પંદર રૂપીઆની	૨ અડધા=૧ રૂપીઓ
અડધા=આઠ આનાની	કિંમતનો સોનાનો	૪ પાવલી=૧ રૂપીઓ
કિંમતનો રૂપાનો સિકકો;	સિકકો; ગેણી	૮ બેઆની=૧ રૂપીઓ
આઠ આના	આની=ચાર સવાકાની	૧૬ આના, આની=૧
પાવલી=ચાર આનાની	કિંમતનો નીકલનો	રૂપીઓ
કિંમતનો રૂપાનો સિકકો;	સિકકો; ચાર સવાકા	૩૨ ઠંયુ=૧ રૂપીઓ
ચાર આના	વટાચા=ધુટા પૈસા	૬૪ સવાકા=૧ રૂપીઓ
બેઆની=બે આનાની	લીધા	૧૨૮ દોઢપાઇ=૧ રૂપીઓ
કિંમતનો રૂપાનો કે	૧૫ રૂપીઆ=૧ ગેણી;	૧૯૨ પાઇ=૧ રૂપીઓ
નીકલનો સિકકો; બે	મહોર	
આ ના		

સૂચના—નાણાંની ધાત પહેલા ઘોરણના “મુખગણિત શિક્ષક”માં જુઓ.

ટીપ—પૈસાને કાઠિઆવાડમાં કાવડીઈ, ગુજરાતમાં કેટલેક ઠેકાણે જંઈ, સુરતમાં સવાકો અને મુંબઈમાં દોઢીઈ કહે છે.

પાઠ ૩૭.	તકરાર=રકમ; વઢવાડ	અણી=તીણો ભાગ
કુઢાડી=લાકડા ફાડવાનું	ધાર=અણીદાર કોર	ચળકાટ=ઝળકાટ
બોઢાનું ઓળર	ચીરું=ફાડું	મોટાઇ=વડાઇ;
સોય=લુગડાં શીવવાનું	મુદર=કુઢાડીના માથા	કોદાળી=જમીન બોદા-
બોઢાનું ઓળર	પરનો ભાગ; કુઢાડીનો	વાનું ઓળર
લકડફાડા=માકડાં ફાડ	ઉપબો ભાગ	વઢી=લડી
નર	તોબે=જરાબર	દીકરી=જોકરી
	નાકું=કાણું	પેદા થયાં=નીકળ્યાં

સાર—આ દુનિયામાં બધી વસ્તુઓ ઉપયોગી છે; માટે કોઈએ બહાઈ કરવી નહિ.

પાઠ ૩૮.

વાડી=ફૂલફૂળવાળીજગોઃ
નાનો બાગ
માળી=ફૂલ વેચનાર;
છોડ ઉછેરનાર
ફૂલઝાડ=ફૂલ ધાયા િવા
છોડ અથવા ઝાડ
ક્યારા=આસપાસ પાળ
કરેલી હોય એવા
ચોરસ=ત્રિકોણ વગેરે
આકારના બાગ
ચોરસ=ચાર ખુણાવાળો
આકાર
ગલ્લગોટા=એક જાતનું
લાલ પીળા રંગનું
ફૂલ
ફળેછે=ફળ આપે છે
દાડમ=દાડમડીનું ફળ
જમરૂખી=જમરૂખનું
ઝાડ
મુઢી=પંખી; પાંખવાળા

જનવર

ડાળી=મડમાંથી નીક-
ળેલો ફાટો
લાંખી જોળ=લાંબજોળ
મધપુડો=મધમાખીને
રહેવાનું ઘર
મધમાખી=મધ બના-
વનારી માખી
મધ=ફૂલમાંથી ચૂસેલો
મિઠાશવાળો પ્રવાહી
પદાર્થ
કોસ=કુવામાંથી પાણી
કાઢવાનો ચામડાનો
કોથળો અને બજદ
વગેરે
આંચો રામ=કોસ ઉપર
આંચો
થાળું=કુવાના મથાળા
પર પાણી ભરવાને ઢાળ
પડતું બાંધેલું હવાડા
જેવું હોય છે તે

લલકારતો=લહેકારી

બૂમો પાડતો
નીક=પાણીજવાનો રસ્તો
લીલાંછમ=ધણાજ લીલા

પાઠ ૩૯,

છોડવા=નાનાં ઝાડ;
છોડ
હખેડી=મૂળમાંથી ખેંચી
મુળીઉં=મૂળ
દાંડી=ડાળી
કળી=ખીલ્યા વગરનું
ફૂલ
જીવતા=જીવવાળા
સૂકાઈ જાય=ચીમળાઈ
જાય
પથરાઈ=ફેલાઈ
વેલા=ભોંયપર પથરાતા
છોડ
પાઠ ૪૦.
ટટાર=સીંધા
જાલ=ઝાડની ચામડી

ખરખમડી=ખાડા ટેકરા
વણી

પાઠ ૪૧.

મલકી=મલકાનો વેલો
વળગી=આડી
છાપર=ધરનો છેક ઉપ-
રનો ભાગ જેનાપર
નળીઆ હોય છે તે
વીટળાધને=ચોગરદમ
વળગીને
આરીઆના=કુમળા
ચીમકાના
દોરડી=દોરી
આંતરે=છેટે
માંડા=માંડ

પાઠ ૪૨.

કેરી=આંખાતું ફળ
આંખો=કેરીનું ઝાડ
મોર=આંખા આંખીનાં
ઝીણાં ફૂલ
લાયે=તડકે

ભાર=મોજ, વજન
નીચી નમતી=લચીજતી
ગોટલો=આંખાતું ખી.
હાંકણ
ગોટલી=આંખાતું ખીતું
ઘોળજે=દાખી દાખીને
પોચી કરજે
ભગવાને=પરમેશ્વરે
જતન=સંભાળ
દીલો=પોચો; નરમ
ડોંડું=ડીચું

પાઠ ૪૩.

ધીમે=હળવે
હોરે=ચાલે
ભસ્તો=ભોં ભોં કરતો
સામી થાય છે=ભડવાને
તૈયાર થાય છે
અમળાધને=વળ ખાધને;
મરજાધને
જડ્યાં=કાચાં
વાજોળવું=ખાધેલું પાણું
મેંમાં બાવી આવવું તે
નિરાંતે=સુખે; નિશિતે

ઉપાડે=ઉંચકે
ખરી=ગાય ભેંસ વગેરે
ના પગના તળીઆતુ
હાડકું
ફાટ=ચીરો
ખાડા=ખાખોચીઆં
જોરાવર=જખરી
વગડાઉ=જંગલી; જંગ
લમાં રહેનારી
પુરી પાડે=હંફાવે; ખર
આવે

પાઠ ૪૪.

લાગ=લાવ; વખત
ટોળામાંથી=જ્યામાંથી
છટકી=નાસી
કુંગરા=નાના ટેકરા
ચારો=લીલું ધાસ
માંડી=ગોઠવી; મૂકી
કરતા=લેખતા
ફૂદકો=છલંગ; ફાળ; ટેકડો
ચ-તુપાટ=ખરાખર ચ-તુ
ભરવાડ=લેટાં બકરી
ચશવનાર

ફેર=ફેરક; તફાવત

મજબુત=જબરા

ઝોછા=ઘોડા

ઝન=ઘેટાના વાળ

પાઠ ૪૫.

મીઠું=મીઠાશવાળું

ગુણુ=ફાવટો

દંડું=ટાડું

હિનુ=ગરમ

બગડી ભય=ફાટી ભય

ચોકખું=મેલ વગરનું;

માંજેલું

પહેલાં=અગાઉ

આયજ=થાન

મેલ=કચરો

દાણો=અડદ ગુવાર વગેરે

જલુસો=વસ્તુઓ; ચીજો

છાશ=દહીમાં પાણી નાં

ખી વલોવવાથી બને

છે તે

તાવીને=ગરમ કરીને

ઢીંખડ=દહીમાં ખાંડ

નાખી છલુવાથી બને

છે તે

લોચો=લયકા

ભાવો=દૂધને બાળી

બાળીને લોચા જેવું

કરે છે તે

પેંડા=ભાવામાં ખાંડ

નાખી ગોળી વાળી

બનાવે છે તે

તર=મલક

દૂધપાક=દૂધને ઉકાળી

ખાંડ ચોખા નાખી

બનાવેલો પાક

આમુદી=ભાવો થતાં

પહેલાં પુરું નાખી

બનાવેલો પદાર્થ

પાઠ ૪૬.

પ્રાણી=જેને જીવ છે

અને જે અહીંથી તહી

હરીફારો શકે છે તે

છેલ્લો=છેવટની

કાઠીઓ=કુતરાનું નામ છે

સભા=મંડળી; ટોળી

હપરી=મોટો; વડો

કંરાંચો=નકકી કચો

ટીપુ=કુતરાનું નામ છે

ચાલાક=હોશિયાર; ચંચળ

કારકુન=મહેતો; લખ-

વાનું કામ કરનાર

ગુપચુપ=મુગા

અંતે=આખરે; છેવટે

ગંધ=વાસ

શિયાળ=ફાટી ખાનાર

કુતરા જેવું જનવર

રીઝે=ખુશ થાય

માંસ=ગોસ

અણીનાળા=તીણા

દાઢ=મેવડા દાંત

કરકરા=અરછટ નરમ

નહિ તે

ફૂટનો=અહાર નીકળતો

ધણી=માલિક

જે=જમ; ફોટ

પાઠ ૪૭.

ચાંચ=પક્ષીનું મોં

સમડી=એક જાતનું પક્ષી

કમ્પુતર=એક જાતનું પક્ષી
કીડા=પેટે ચાલનાર

નાનાં જીવડા

જીવડ=જંતુનું નાના જીવ

માળા=પક્ષીને રહેવાનાં

ઘર

પાઠ ૪૮.

પાંજરું=પીંજરું; પોપટ,

ઉંદર, કાચક, તીતર,

વાઘ, સિંહ. વગેરેને

રાખવાનું ઘર

ભુખ્યો=ખાધા વિનાનો

તરખુચ=એક જાતનું ફળ

કઠડો=દુકડો

કા કા=કાગડાનું બોલવું

તે

ડીલ=શરીર

ફેર=તફાવત; ફરક

જીવજંતુ=નાના જીવડા

કોહેલું=કોહી ગએલું;

બમડી ગએલું

સડેલું=સળી ગએલું;

જીવડ પડેલું

પાછળ=પછાડી

લાલ=રાતી

છેડથી=નાકેથી

માબુ=પસંદ પડ્યું

ફૂદતો=ફૂદકા મારતો

ચોક=ઘરની વચમાંની

છાંખંધ ખુશી જગા

પાઠ ૪૯.

રકાબી=કાચની તાસક

હલાબુ=એક રસ ઠયું

વાહ=શાખાશ

નારંગીરંગ=નારંગીના

જેવો રંગ

સરખે ભાગે=અરામર

પાઠ ૫૦.

પારણુ=લાકડાના ચોક

ઠાનું ઘોડીડં

ઝોળી=ચાર છેડા બાંધી

ભાષ વચમાંથી ઝુલતો

રાખેલો લુગડાનો કઠડો

પાસું=પાણુ

પાંગરા=ઝોળીએ બેરવ

વાની લાકડીઓ

દોમણા=ઝોળી બાંધવાની

દોરી

આપટી=ખંખેરી

મોભ=ઘોડી આની વચ

માંનો આડો થાંભલો;

બેરવ=વળગાડ

બમરી=લાકડાની કુદડી

ચકરડી

પાયા=પગ

પોચી=સુવાળી; નરમ;

ખુંચે નહિ એવી

ગોદડી=નાનું ગોદડું

હીર=રેશ્મ

ઝુલાવવા=હલાવવા

હાલરડું=પાળકને હં

ધાડવાનું ગીત; હાલો

ધુમણુ=પારણા કે ઘો

ડીઆમાં સુતડીને

ગાતાં ગાતાં દોરી ખેંચી

હોંચકા નાખવા તે

ગીતે ધુમણુ ધાણું=હા

લરડાંમાં હોંચકાનાખું

રંગીત=રંગીલો

પોટો=સૂએ

હેતે=વહાલથી

હુલાવું=હોયકા નાખું	મખમલ=એક જાતનું	ખિલાવું=પાથરું
પથરાવું=ખેસાડું	રેશમી કપડું	હોયોળું=હોયકા નાખું
ચીતરેલ=ચીતરેલી	તળાઇ=ગાદણું; ગડેલો	ધેરાં ધેરાં=મધુરાં મધુરાં
પદાવું=શીખવું; બણાવું	તાજી=નવી	લાડકડા=લાડકા;
મેરલો=મેર	ચિનાઇ=ચીન દેશમાં	વહાલા
મહાવું=જડાવું	બનેલી	ગજવે=ગજવામાં
	સેજ=પથારી	

સમજુતી—હાલરડું વહાણું લાગે છે. હો મારા બાઇને (છાકરાને) હાલરડું વહાણું લાગે છે; તેથી હું ગીત ગાતાં ગાતાં દોરી ખેંચીને હોયકા નાંખું; હે રસીલા તમે રંગેલા પારણામાં સપ્ત જાઓ, તો હું તમને ધણા હેતથી હોયકા નાંખું; બાઇને પારણે ભમરીઓ જડાવું અને પુતળીઓ ખેસાડું, બાઇને હાલરડું વહાણું લાગે છે. (૧). પારણે ચીતરેલી ચાંચની ચકલી, અને બણુતો હોય એવી રીતે પોપટ ખેસાડું; બાઇ તારે સારી રીતે રમવા માટે મેરને સોનાથી જડાવું, બાઇને હાલરડું વહાણું લાગે છે. (૨) પારણામાં મખમલ અને મશરૂની નવી તળાઇઓ પથરાવું અને તેના ઉપર ચંપાના ફૂલની તરેહવાળી ચીન દેશમાં બનેલી ચાદર પાથરું, બાઇને હાલરડું વહાણું લાગે છે. (૩) મારા વહાલા બાઇ હું પારણે રેશમી દોરી બાંધું તને હોયકા નાંખું અને તને હંધ આવે એવાં મીઠાં ગીત ગાઉં; હે લાડકડા બાઇ તમે હૃદીને ઊઠશે ત્યારે તમારા ગજવામાં ખાવાનું ધાલીશ. (મતલબ કે ઊધી ઊઠ્યા પછી તને ખાવાનું આપીશ) બાઇને હાલરડું વહાણું લાગે છે. (૪)

પાઠ ૪.

નિશાળીઆને બોધ.

ધર્મર=પરમેશ્વર

નિત્ય=રોજ; હંમેશાં

નિત=રોજ; હંમેશાં

પરોઢીએ=સુરજ ઊગતાં

પહેલાં

તમામ=બધા; સધળા

દો=આપો

માન=આખર

મુર=મહેતાણ; મોસ્તર

સમા=જેવા; બરાબર

જ્ઞાન=સમજણ; અકલ

તજવું=છોડી દેવું; કાઢી

નાખવું

અંગ=શરીર

હળીમળીને=સંપીને

સંગ=સોજત; દોસ્તી

ચોડી=લગાડી

ચિત=મન

શિક્ષા=શિખામણ; બોધ

રૂડી=સારી

રીત=ચાલ

પેર=રીત; પેઠે

નીસરી=નીકળી

પાંસર=સીધું; રખડ્યા

વગર

સમજીતી—હંમેશાં સુરજ ઊગતાં પહેલાં ઊઠવું અને પરમેશ્વરનું

નામ દેવું; પછી દાતણપાણી કરી લઈ નહાઈને બધા પાઠ તૈયાર કરવા. (૧) માઆપ કહે તેમ કરો. અને વડીલની સાથે વિવેકથી ચાલો; મહેતાણને આપ જેવા ગણો. તેથી સારી સમજણ મળશે.

(૨) કદાપી જીકું બોલવું નહિ, અને શરીરમાંથી • સુસ્તાઈ કાઢી નાખવી, (મતલબ કે કામ હોંસથી કરવું અને વાર લગાડવી નહિ) બધા સાથે સંપીને ચાલવું, અને સારી સોજત રાખવી. (૩)

રોજ નિશાળે જવું અને મન લગાડીને બધુવું; મહેતાણની શિખામણ માનવી અને સારી ચાલ રાખવી. (૧) બધુતી વખતે મન રમતમાં રાખવું નહિ, એ તમે સારી પેઠે સમજો. નિશાળેથી છુટ્યા પછી સીધા ઘેર જવું. (મતલબ કે રસ્તામાં રખડવું નહિ) (૨)

પાઠ ૬.

મા સંબંધી કવિતા

સર્વ=બધા

જોઈ=દેખી

હરખાઈ=ખુશ થાઈ

ચાંપ=દબાવે

સાથ=સાથે

બોકી=અચ્ચી; ચુંબન

બાથ બીડે=મે હાથ

પહોળા કરી છાતી

સાથ દબાવે

પંપાળીને=હાથ ફેરવીને	ખાવું=ખાવાનું	પેટ ભરીને=ધરાધને
મુખ=મોઢું	મારી જાત=મારું શરીર	માડી=મા
દુખડાં=દુઃખો	લગાર=જરા	નવ=નહિ
મીઠાં=સારા	તે વાર=તે વખતે	સાથી=અધાં કરતાં
કલોલ=મંજા; આનંદના	ઉંઘાડવા=ઉંઘ લાવવા	હેત=વહાલ. ખ્યાર
શબ્દો	હાલો=ઉંઘ આણવાનું	અપાર=ધણુંજ
	ગીત	આભાર=પાઠ; ઉપકાર

સમજીતી—હું માને જોઈને બહુ ખૂશ થાઉં છું, અને દોડતો દોડતો તેની સામે જઈું છું; મા મને લઈને છાતી સાથે દબાવે છે. બચ્ચી કરીને એ હાથ પહોળા કરીને દબાવે છે. (૧) જોળામાં લઈને મને ધવરાવે છે. અને શરીરપર હાથ ફેરવીને ખૂશ થાય છે. મારું મોઢું જોઈને (મને જોઈને) હરખાય છે અને પોતાનાં બધાં દુઃખો ભૂલી જાય છે. (૨) પંખી આનંદથી જોલતાં હોય તેના જેવા મારા જોલ મીઠાં લાગે છે; મા મને સારું સારું ખાવાનું આપે છે અને મારા શરીરની સંભાળ રાખે છે, (૩) મને જરા રડતો જાણીને તે વખતે ગભરાતી ગભરાતી દોડી આવે છે; જો હું હસું અને રમું તો તું બહુ ખૂશ થાય છે અને મને ઉંઘાડવાને માટે તું હાલરડાં ગાય છે. (૪) જો હું માંદો પડું તો તું ઝોસડ પાચ છે અને તું (માડી) પણ પેટ ભરીને ખાતી નથી; બધા કરતાં તારું હેત ધણુંજ છે. માટે હું તારા ધણો પાઠ માનું છું. (૫)

પાઠ ૨૧.

પરમેશ્વરના ગુણનું
ગાયન.

ચંદ્ર=ધાંદો

વીસરું=લુલું

પ્રભુ નામ=પરમેશ્વરનું

નામ

કદી=કોઈ વખત

અગણિત=ગણાય નહિ
એટલા

ઉન્નસ=અજવાળું

કામ=માટે

ઉપયોગી=અપની;

જફરની

હવા=પવન

દામ=પૈસા

દીએછે=આપેછે

પાળે=પુરું કરે; પોષણ કરે

તમામ=બધા

દેવા=આપવાની

સર્ગવી=પેદા કરી

સા=બધે

કામ=ઠેકાણે

પાન=પાંદડાં

દયા=મહેરખાની

સેવક=દાસ

હામ=હિંમત

અમણીતી—મગવાનનું ભજન ભૂલીશ નાહ, હું કદી પણ
 ભગવાનનું ભજન ભૂલીશ નહિ. પરમેશ્વરે અજવાળાને માટે ચંદ્રમા,
 સુરજ અને ગણાય નહિ એટલા તારા બનાવ્યા છે. હું કદી પણ (૧)
 ગણી નરની જે હવા તે તેં આપી છે તેના કંઈ પૈસા ખેસતા
 નથી. હું કદી પણ (૨) તું વરસાદ વડે અનાજ આપે છે અને
 બધા જીવોનું પોષણ કરે છે. હું કદી પણ (૩) દૂધ દહીં આપવાને
 માટે તે બધે ઠેકાણે ગાય અને બેંસને પેદા કરી છે. હું કદી પણ
 (૪) તેં જાડ, પાંદડાં, ફૂલ, ફળ, આંખો, ગુલાબ, બદામ વગેરે
 બનાવ્યાં છે. હું કદી પણ (૫) તમે મહેરખાની કરીને અને ધણી
 વિદ્યા, સુખ અને હિંમત આપો હું કદી પણ (૬)

પાઠ ૨૫.

મા આપની ચાકરી

લુલા=લંગડા

સેવા=ચાકરી

અમાપ=ધણી

કે=કહે

ધન=પૈસા

તીરથ=મંત્ર

પ્રારખી=મણી

કાવડ=વાંસને બે છેડે

શીકાં બાંધી બનાવેલું
તે

મનસુખો=વિચાર

માતપિતા=માબાપ

તે વાર=તે વખતે

ધન ધન=વાહ વાહ

સારા=ચાકરી કરે એવા

સંતાપ=મનનું દુઃખ

જેવારે=જે વખતે; જ્યારે

આશીશ=મલું થયે

એમ કહેવું તે

અપાર=ધણી

ફરજ=પોતાને કરવાનું

કામ

બળવી=પુરી કરી

મેર=મહેરખાની; દયા

લીલામહેર=મગ; બધી

વાતે સુખી

સમજાવતી—માધવનાં માળાપ ધરડાં, લુલા, આંધળાં અને ગરીબ હતાં. તેઓની માધવ ધણીજ ચાકરી કરતો હતો. (૧) માધવને એના માળાપે કહ્યું કે અમારા મનની વાત સાંભળ, જે અમારી પાસે પૈસા અને આખો હોત તો જત્રા કરવા જાત. (૨) માળાપનું મન પારખી લાખને તેણે તેમને સુખી કરવાનું ધાકું જે હું કાવડમાં બેસાડીને જત્રા કરાવું તો આ એમનું દુઃખ મટે. (૩) એવો વિચાર કરીને કાવડ બનાવી અને માળાપને બે બાજુએ બેસાડ્યાં. (૪) પછી ખાધે કાવડ ભેરવીને જત્રા કરવા ગયો, માધવના આવા હેતથી બધાંને નવાઈ લાગી. (૫) આવા છોકરાને વાહવાહ છે. (શાળાશ છે.) અને માળાપને પણ ધન્ય છે; જે છોકરા સારા હોય તો કંઈ દુઃખ રહે નહિ. (૬) બધી જત્રા કરાવીને જ્યારે તે ઘેર ગયો. ત્યારે માળાપ ખુશ થયાં; અને ધણીજ આશિર્વાદ દીધા. (૭) છોકરાએ પોતાની ફરજ બજાવી, પોતાને જે કામ કરવાનું હતું તે કમું તથી પરમેશ્વરની મહેરબાનીથી માધવ અને તેના માળાપ બધી વાતે સુખી થયાં. (૮)

સાર—જે છોકરા માળાપ તરફ પોતાની ફરજ બજાવે છે, તેને રમત ગમત અને સુખજ મળે છે.

પાઠ ૨૯.

ખેતરમાં કણસલા
ધાસ વગેરે કાપ-
વાનું કામ.
કાપણી=કાપવાનું કામ
આમ=આ તરફ
તમામ=બધા

ઉમંગે=હોંસથી
બાર માસ=એક વરસ
માસ=મહીના
પીરસીને=મૂકીને
સંપે=એક બીજની સાથે
સદાય=દૈનિક [મળીને
ઉભરાયો=થયો

સુંદર=સારો
ફાલ=પાક
લપએ=છોડપરથી લપ
લપએ
ખંત ધરીને=કાળજી
રાખીને
કાં=શા માટે

કુંડાં=જીવાર, બાજરીના	જગા; મોટી ખળી	કોળી=ખાતકો; નાની
કણસલાં	હેડે=મનમાં; હૈયામાં	પુળીઓ
આમ=આવી રીતે	લણુણી=લણવાનું કામ	આસપાસ=આજુબાજુ
ખળો=કણસલામાંથી	અથવા કણસલાં પી-	વાળુ=રાતનું જમવાનું
અનાજ છુટું પાડવાની	લવાનું કામ	

સમજુતી—હે બાળકો તમે બધા આમ આવો; આપણે હોંસથી કાપણીનું કામ કરીએ. જુઓ જુઓ પેલી વાદળીઓ વરસીને જાય છે, એ બાર મહીનાનું અનાજ આપે છે તે હંમેશાં એક ખીજની સાથેજ રહે છે. હે બાળકો (૧) ખેતરમાં કેવો સારો પાક થાય છે! ચાલો આપણે કાળજી રાખીને કાપી લઇએ; શું કરવા કાલ કરીએ? (વાર લગાડીએ? હે બાળકો (૨) હાથમાં હાતરડું વાંકું લઇને આ પ્રમાણે કણસલાં કાપો; અને તેને ખળીમાં લઇને હમણે કરતાં મનમાં હિંમત રાખો. હે બાળકો (૩) અનાજ લણવાનું કામ પુરું થયું, હવે બધાએ ધાસ કાપો; અને ધાસના ચચાર બાચક લઇને બધાએ આ બાજુઓ મૂકો. હે બાળકો (૪) આપણે પૂળા બાંધીને ગાડામાં નાખી કામ પુરું કરીએ, પછી ઘેર જઇને વાળુ કરીને બધાએ પરમેશ્વરનું ભજન કરીએ. હે બાળકો (૫)

પાઠ ૩૦.

ખળીઓ.

ખળો=કણસલામાંથી

અનાજ છુટું પાડવાની

જગા; ખળીઓ

આ વાર=આ વખત

હિંમે=હે આમ

તેવાર=કણસલાથી

કરેલા

અનાજ=હાણુ

છુટું=જીવું

સરસ=સારા

પિલાય=કચડાય

કણુ=અનાજના હાણુ

ઉપણીએ=જાડકીએ

કુંડાં=ફાતરાં; છોડા

કોથળા=જુઓ

સાથ=સાથે

હાથોહાથ=એક ખીજની

મદદથી

ખેડત=ખેતી કરનાર

મહેનત=મજુરી

ફળ=ફાયદો; લાભ

સમજૂતી—હે છોકરાઓ હમણા આમ આવો જુઓ ખળીઓ તૈયાર દેખાય છે; ચાલો આપણે આજે ડુંડામાં રહેલા અનાજના દાણા તરત છુટા પાડીએ. (૧) જમ બળદો ગેળ કરતા હોય તેમ આપણે સૌ ફરીએ; જે ડુંડા સારી પેઠે કચડાય તો તેમાંથી અનાજના દાણા તરત છુટા પડે. (૨) આવી રીતે બધું અનાજ આપણે ટોપલામાં ભરીએ અને પછી ઝાટકીએ; જુઓ જુઓ ફાતરા ઉડી જાય છે, ને બધા દાણા નીચે વેરાય છે. (૩) આપણે સાથે કાચ-ળીઓ લઈ તેમાં આવી રીતે હાથોહાથ અનાજ ભરીએ, જે આપણે ખેડુતનું કામ કરીએ તો આપણને આજે મજૂરીનું ફળ મળે. (૪)

ડીલ માટે સુચના.

- ૧ છોકરાઓને ઉચાકના પ્રમાણમાં, સીધી હારમાં એકેક હાથને છેટે, બે પગ વચ્ચે ૪૫ અંકનો ખુણો રહે એવી રીતે ઉભા રાખવા પછી નંબર આપવા.
- ૨ નંબર બોલતી વખત દરેક છોકરો પોતાની નીચેના છોકરા તરફ મોં કરી નંબર બોલે.
- ૩ શિક્ષકની સામે ઉભેલી હારના છોકરાઓએ પોતાના જમણા હાથ તરફથી એટલે શિક્ષકના ડાબા હાથ તરફથી નંબર બોલવાની શરૂઆત કરવી.
- ૪ આગળ કે પાછળ ખસવામાં પ્રથમ ડાબો પગ ઉપાડવો.
- ૫ એક હારની બે હાર કરવાની રીતે નીચે પ્રમાણે.
 - ૧ છોકરાઓને એક, બે; એક, બે; એ પ્રમાણે નંબર આપવા.
 - ૨ બેની નંબર એક હમણું આગળ.

- ૩ બેકી નંબર એક ડગલું જમણી તરફ. આ મુજબ હુકમ કરવો.
- ૧ છોકરાઓને એક, બે, ત્રણ; એક, બે, ત્રણ; એ પ્રમાણે નંબર આપવા.
- ૨ એક નંબરવાળો એક ડગલું આગળ.
- ૩ ત્રણ નંબરવાળા એક ડગલું આગળ.
- ૪ એક નંબરવાળા એક ડગલું ડાબી તરફ.
- ૫ ત્રણ નંબરવાળા એક ડગલું જમણી તરફ આ મુજબ હુકમ કરવો.

૭. ડમ્બેલ્સ, કડાં બારબેલ્સ વગેરે વહેંચવાની રીત નીચે મુજબ

- ૧ દરેક હારના છેલ્લા નંબર પાસે ડમ્બેલ્સો મૂકવા પછી છેલ્લા નંબરે બે ડમ્બેલ્સ બે હાથમાં લઈ પોતાની ઉપરના છોકરાને આપવા એ પ્રમાણે દરેક છોકરા પાસે બન્ને ડમ્બેલ્સ થશે.
- ૨ ડમ્બેલ્સ બોંય પર સામા સીધી હારમાં હોવા મૂકાવવા, ડમ્બેલ્સ વચ્ચે એક વેંતનું અંતર રાખવું.
- ૩ ડમ્બેલ્સ મુઠીમાં જોરથી દાબીને પકડાવવા.
- ૪ રમતો અગિયાર સુધી કરાવી બારે ડમ્બેલ્સ પહેલાં મૂકેલા હતા તે પ્રમાણે મુકાવી દેવાવવા.
- ૫ એકની કૃતિ પ્રમાણે ૩, ૫, ૭, ૯, ૧૧.
બેની કૃતિ પ્રમાણે ૪, ૬, ૮. ૧૦.
- ૬ રમતો પહેલ વહેલી શિક્ષકે જાતે કરી બતાવવી.
- ૭ સારો મહાવરો થયા પછી છોકરાઓને પોતાની મેળે બોલીને કરવા કહેવું.
- ૮ એક રમત બરાબર સફાઈથી ને સાથે કરતાં આવડ્યા સિવાય બીજી રમત શીખવવી નહિ.

૯ દરેક રમત કરાવતાં પહેલાં “તૈયાર” અને “ચાલો” એવા હુકમ આપવા.

૧૦ “તૈયાર” કહેતાંની સાથે છોકરાઓએ ડમ્બેલ્સ બેવાને તૈયાર થઈ રહેવું.

૧૧ “ચાલો” ના હુકમની સાથે ડમ્બેલ્સ લઈ હાથ સીધા બટકતા રાખી ઉભા રહેવું.

ડમ્બેલ્સની ફિલ.

હેતુ-ખાતી તથા હાથના દનાયુ ખીલવવાનો.

રમત ૧ લી ૧) બેઉ હાથ ઉંચા ૨) બેઉ હાથ નીચા.

રમત ૨ છ ૧) જમણો હાથ ઉંચો, ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો. ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૩ છ ૧) બેઉ હાથ ઉંચા. ૨) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ.)

રમત ૪ થી ૨) બેઉ હાથ સામા. મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ.) ૨) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ.)

રમત ૫ મી ૧) બેઉ હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) ૨) બેઉ હાથ કાણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાવવી.

રમત ૬ થી ૧) બેઉ હાથ સામા (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ.) ૨) બેઉ હાથ કાણીમાંથી વાળી મુઠ્ઠીઓ ખભાને અડકાવવી.

રમત ૭ મી ૧) બે પગ વચ્ચે એક પુટલું અંતર રાખવું ૧) બેઉ

હાથ જમણી તરફ તીરકસ લાંબાવવા. (ડમ્પેલ્સ ઉભા રહે એવી રીતે. આ વખતે ડાબા પગની એડી ઉંચી કરવી (૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૮ મી ૧) જમણો હાથ જમણી તરફ તીરકસ લાંબાવવા. અને ડાબા હાથની મુઠ્ઠી છાતી આગળ. (જમણો હાથ ને ડાબો હાથ તીરકસ લીટીમાં રહે તે પ્રમાણે) ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૯ મી પગ પહેલાં હતા તેમ. ૧) જમણો હાથ સામો ડમ્પેલ્સ ઉભો રાખવો, ડાબો હાથ પીઠગમ પાછળ ખેંચવો ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૧૦મી ૧) બેઉ હાથ સામા (ડમ્પેલ્સ ઉભા રાખવા) ૨) બેઉ હાથ પાછળ પીઠગમ ખેંચવા. (મુઠ્ઠીઓ છાતીના પાસાને અડકેલી રહે એવી રીતે.)

(જે જે રમતમાં એકથી ઉલટું લખેલું છે ત્યાં એકની સંજ્ઞાથી ઉલટી કૃતિ કરાવવી)

જાહેર ખબર.

બાળવર્ગની નોટ રૂ. ૦-૨-૦	છઠ્ઠીના	રૂ. ૦-૯-૦
પહેલીના અર્થ રૂ. ૦-૨-૬	સાતમીના	રૂ. ૦-૧૦-૦
બીજીના " રૂ. ૦-૪-૦	કન્યા ૧લીના અર્થ રૂ. ૦-૪-૦	
ત્રીજીના " રૂ. ૦-૫-૦	કન્યા ૨જીના " રૂ. ૦-૫-૦	
ચોથીના " રૂ. ૦-૭-૬	કન્યા ૩જીના " રૂ. ૦-૭-૦	
પાંચમીના " રૂ. ૦-૮-૦		

પાઠવાર જોડાક્ષર તથા અઘરા શબ્દો.

દિવાળી	દેવ	કળાટ	કૃળીઆ	ભાવ્યો
અક્ષર	બુધવાર	કોટ	ઘાઘરી	કર્યો
ઊઠયાં	મુસલમાન	હહાડામાં	ઝોઢણી	કચારે
નિશાળ	જુરોરાત	અહીં	બદન	આપ્યા
સઘળાં	શનિવાર	નિશાળીઆ	પરીક્ષા	અડાડયો
લીપેગુપે	અઠવાડીક	શિખામણ	ચોકખાઈ	પૂછયું
સંનેરી	હરવાળ	હથ્થર	ચોકખાં	મહીના
ધુધરા	પાટીક	જ્ઞાન	ધૂળ	કંસાર
સાથીઆ	કૂલઝાડ	નિત્ય	સાહેબ	ખોલાવ્યાં
લુગડાં	ચપેલી	દાતણ	ગંદી	મંડયો
ઘરેણાં	કસરત	નાહ્યા	ગંદો	કઢી
ઢાડખાનું	ઘંટ	જીડું	ડીલ	પાનસોપારી
દિવસ	ઘેઠક	ચિત્ત	સાલલા	સગાં
ફટાકડા	શીશી	શિક્ષા	ધોવડાવવાં	વહુ
ત્રીજો	નકશો	લાગ્યો	ગંદવાડ	ભત્રીજો
શુક્રવાર	ચિત્રો	ધાતડી	માંદા	લાણેજ
છેલ્લો	ટાંગેલો	અંગરખી	કવિતા	માસી
વિષે	ખુણામાં	ટોપી	સુખડું	માસો

સુખી	લખોટા	લેંધી	દીલ	પીતરાઈ
રવિવાર	ચોકડું	સુરવાલ	વરસમાંઠ	મસિઆઇ
ફાઈઆલ	પીરસ્યાં	હોડી	દુઃખ	ચપુ
ઓરમાઇ	બખે	વાદળી	નુકસાન	ગમ્યો
દ્વધભાઈ	મટુભાઈ	ધીરૂ	ખીજ્યા	પૂછયું
સાંસુ	ઉભણી	રામુ	છુંદાય	દેસાઈ
સવે	આશોપાલન	જીત્યો	ઢાર	લલ્લુ
બાથ	શંભુભાઈ	સુંદર	ઉપરાંત	વખાણ્યો
દુખડાં	પૈંઆ	મળ્યો	નક્કી	પાઘડી
બૂલી	વધારેલાં	કાંચળી	છુટ્ટો	સાચાખોલું
કલોલ	લીંબુ	રડયા	છૂટયો	મશ્કરી.
ખૂશ	નારંગી	વિના	મૂકી	પસ્તાય
ઝોસડ	લાડુ	રડાવશે	દીવાલેન	બચ્યાં
કયાં	રાંદેરી	દેડકાં	સમજ્યો	ખૂમો
ઘોડ્યો	શેતરંજી	પથરા	પૂછું	શરમાઈ
પ્રમાણે	પાંદડાં	ફેંકાફેંકી	હોશિયાર	નાખ્યા
સોરાબજી	કુલડીઓ	ધડાધડ	સેળસેળ	છેતયાં
કહ્યું	પાથરાણું	માર્યા	સંતાવા	સપડાય
આદમ	વાઠકો	ડાહ્યા	ફીકર	જુઠાણું
પૂઠે	ચટણી	ઊઠ્યો	શાખાશ	શિઆળ

ઉતર્થા	ખૂબ	પ્રાણી	પુરી	ભુક્તિ
માંડયું	અગાધુત	હંમેશાં	આફ	કુંડા
અલ્યા	ઉભસ	રસ્તો	વંતાક	લણણી
વિચાર	દૂધ	પુંદ્રાડા	દહાડીઆ	વાળુ
કર્ચા	સ્વચ્છું	ઉંદર	ખૂડે	છુડું
સાંભળતાં	શિકાર	દેડકાં	પુરું	પિલાય
ખાંધ્યું	ખચ્યું	છુંદી	દાતરડાં	ઉપણીએ
મેંમાં	રૂપાળું	ચટકા	ત્રણ	કુંસા
દૂર	મૂકયો	પ્રાણ	ચચચાર	ભીડી
રસ્તામાં	પકડયું	લુલા	પાથરા	કાથળા
અમ્મ	માંડયું	આંધળાં	પહોંચ્યાં	ચંદ્રમા
ભૂખ્યો	છલંગ	મનસુખો	ઉતર્થા	ત્યાંસુધી
ભિખારી	પુરુષ	સંતોષ	ઠાલવ્યો	નીકળ્યો
કયાં	કહ્યું	આરીશ	પટલાણી	ખોલ્યો
આંધળો	પરમેશ્વર	ચતુરાઈ	કુંપણ	વિષે
અપંગ	આણ્યુ	માર્ચા	ઢગલા	અજવાળું
દુકાન	ઉંદરડી	ઉંડું	ખૂશ	કામકું
ઈશ્વર	ભાંડારીઈ	સુધી	હોંસીલી	ઝગઝગે
વિદ્યા	ખિલાડી	છુપાઈ	ઉમંગ	વાહળાં
અંદ્ર	પૂછવું	ધઈ	વાહળીઓ	મેસાડયાં
મધુ	ફાંખ	ખચ્યાં	દાતરડું	આણ્યાં

લાઝ્યાં	ભટ્ટી	કાઢયા	લીલાંછમ	તુરીઆ
ઢંકાઈ	સીંચ્યા	ઢળુ	વચ્ચે	ગલકી
મોઢાં	ચપુ	અધેલા	મુળીઈ	ચઢયાં
હરીઓ	નાખ્યું	ફૂપીઓ	હડીઓ	વીટળાઈ
થોભ્યાં	ઇંટવાડો	થેઠ	ફૂટેલી	તરખુચ
રઘાં	નળીયાં	ઊઠયાં	પાંદડાં	ટુંકા
ચોકખી	ઠયાં	કુહાડી	લીંબુ	ગાંઠા
રેલમરેલા	કોડીઆં	સોય	સુકાઈ	લાબ્યાં
ઘેબસીઓ	ધાતુઓ	લક્કડફેડા	લોંચમાંથી	ફૂલ
પરસાદ	મૂકયો	મુદર	કોહળાનો	કયાંથી
ઢેપું	પૂછ્યું	ચળકાટ	લીમડો	ડીલ
પત્થર	સમજ્યો	બિચારી	ટટાર	ગોટલો
ખ્યાલું	પિત્તળ	ત્રિકોણ	ઉંચું	દાતણ
નીતરું	લુહાર	ગલગોટા	ફૂટે	ધોળજે
બુકો	તપાંચો	ઢાડમ	ઢાળીઓ	ડીટું
ખ્યાલા	ટીખ્યો	જમરૂખ	ખરબચડી	હોંડે
ડહોળું	તાંબું	લટકતું	ખુરસીઓ	કુતરો
કાઢવ	ટિપાય	મધપુડો	ખાટલા	ચીંગડાં
ચાહી	એળખાબ્યાં	મધમાખી	પાટવા	અમળાઈ
ચૂસી	વત્તા	લલકારતો	લીલુંછમ	તૂટી

નિરાંત	પ્રાણી	ભૂખ	હાલરડું	ફડાફડ
વાગોળવુ	ખખે	ભૂખ્યે	ધુમણ	ફાટફાટ
વગહાઉ	છેલ્લી	હુચ્યા	ચીતરેલ	સોળ
ઘેટું	ટીપુ	જીવજતું	મથરૂ	નહિ
પથર	ઠરાવ્યે	સળેલું	ચિનાઇ	ઢહી
મળ્યું	ગુપચુપ	ભાવ્યું	પુલડા	ધમણ
લાવ્યું	શિઆળ	આણ્યાં	હિંચોળું	જસત
ફૂદવું	ભાલાવ્યે	પડીકા	ઝુલાવવા	કણુક
ગમડયું	મોઢું	શીખવ્યું	પાંસરું	કોઠી
અ-તુપાટ	પીછાં	પોપટ	અંગરખી	ઘોડીઉં
દિવાળી	સમડી	નાંબુડો	કચારે	માંસ
પુછડી	જીવડાં	ખનાવ્યે	સુરજ	હળદર
મજબુત	ઇંઠાં	પારખું	દશમું	દોહ્યાં
ખચ્યાં	ધડાધડ	મુખડું	દોરડાં	ગોઢડીએ
ખવરાવવા	આંગળા	પાંગરા	અહીં	શાક
શીખંડ	નેડાએલાં	દોયણાં	સૌ	ત્રીજે
દૂધપાક	જળકુકડી	ધૂળ	સઠ	કુતરો

પહેલા ધોરણ માટે મુખગણિત શિક્ષક દોઢ આનો.
પહેલા ધો. માટે “ડિક્ટેશન શિક્ષક” બે આના.

મેસર્સ સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. કૃત.

લોકપ્રિય થઈ પડેલી અર્થની નોટા.

બાળવર્ગની નોટ ૦-૨-૦	પાંચમીના અર્થ ૦-૮-૦
પહેલીના અર્થ ૦-૨-૬	છઠ્ઠીના અર્થ ૦-૮-૦
બીજીના અર્થ ૦-૪-૦	સાતમીના અર્થ ૦-૧૦-૦
ત્રીજીના અર્થ ૦-૫-૦	સુરત શહેરનો નકશો છપાય છે
ચોથીના અર્થ ૦-૭-૬	ચોર્યાસી તા. નકશો ૦-૨-૦
કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક પહેલાના અર્થ ૦-૪-૦	
કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક બીજીના અર્થ ૦-૫-૦	
કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ત્રીજીના અર્થ ૦-૭-૦	

બીજા ધોરણ માટે

અંગ્રેજીનાં મનોયત્ન ભાગ ૧. ચાર આના.

 "ડિક્ટેશન શિક્ષક"

બાળચોથીના ૦-૨-૦	ત્રીજી ચોપડીના ૦-૩-૦
પહેલી ચોપડીના ૦-૨-૦	ચોથી ચોપડીના ૦-૪-૦
બીજી ચોપડીના ૦-૨-૬	પાંચમી ચોપડીના ૦-૪-૦

દરેક ધોરણનો "મુખ્યગણિત શિક્ષક" તૈયાર છે.

મુખ્ય ધલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૫ આના.

હિંદુસ્તાનની સાં ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ આના.

કર્તા-છગનલાલ મોતીરામ શાહ, શાહપોર-સુરત.

